

הצבי והצדק

יד"ל ע"י מוסדות קוסוף בארה"ק
בנשיאות אדמו"ר שליט"א
בני ברק - גבעת זאב

מכון בני שלשים

גליון מס' 112 ♦ שנה ד'

בס"ד ♦ ויקהל-פקודי-שקלים תשפ"ד

דברי תורה

מאת ב"ק אדמו"ר שליט"א

פרשת ויקהל

ויקהל משה את כל עדת בני ישראל וגו'.

פירש"י למחרת יום הכפורים כשירד מן ההר והוא לשון הפעיל שאינו אוסף אנשים בידיהם אלא הן נאספים ע"פ דבורו. צ"ב מאי קאמר נאספים עפ"י דבורו, האם קרא להם או לאו, אם קרא להם הול"ל ויקרא משה לכל עדת וכו', ואם לא קרא להם היאך נתאספו ובאו. וי"ל לפי מ"ש רבינו הרמ"מ מרימנוב בס' מנחם ציון עמ"ש רש"י וקרח שפיקח היה מה ראה לשטות זו וכו'. תמוה היכן אנו רואים פקחותו, ותירץ מן הפסוק ויקהל עליהם קרח את כל העדה אל פתח אהל מועד, דלכאורה יפלא דהלא משה כשהיה רוצה לאסוף את העדה היה צריך לתקוע בחצוצרות, ואיך הקהיל קרח אותם כ"כ בנקל, ותירץ שהיה יכול לאסוף את כל השכליות ולקשרם בקישורא חדא וביחודא שלים אל האחדות הנפלא וזהו מדרגה גדולה ופקחות גדול, וכמבואר בזה"ק פ' ויחי [ר"ל ע"ב] עה"פ האספו ואגידה לכם, ושם מבואר דגם יעקב אבינו ע"ה היה לו מדרגה זו עכ"ד. וכן יש לפרש כאן שהיתה למשה רבינו מדריגה זו למחרת יום הכפורים כשירד מן ההר, שהיו נאספים עפ"י דבורו אבל הוא לא קרא להם.

לא תבערו אש בכל מושבותיכם. כתב בחתם סופר עה"ת רמזו שלא יכעס ויבער אש הכעס בשבת עי' בשל"ה, נ"ל דמרע"ה חשש פנ' יבואו להתקוטט עתה איש עם רעהו אתה גרמת מעשה העגל וכו"ב, וכמו שחשש יוסף אל תרגזו בדרך שיריבו על מכירתו, הכא נמי יריבו על עשיית העגל, ומיהו בימי החול הטרידים במלאכת המשכן ונדבתו אך בשבת ששובתים ממלאכה איכא למיחש שיתקוטטו ע"כ הזהיר לא תבערו אש המחלוקות ביום השבת ע"כ. נראה להוסיף ראיה לדבריו דזה נרמז בתיבת 'אש' לא תבערו אש, כי כך כתיב במעשה העגל

ואשלכהו באש ויצא העגל הזה, וז"ש לא תבערו בענין אותו אש הידוע ביום השבת.

את השלחן ואת בדין ואת כל כליו וגו' ואת מנורת המאור ואת כליה וגו'. הנה אצל השלחן כתיב ואת כל כליו ואילו במנורה כתיב ואת כליה ולא אמר כל כליה. וי"ל השולחן וכליו אינם חטיבה אחת כי השולחן של עץ וכליו זהב טהור, לפיכך אתי' 'כל' לרבות את כל כליו הנצרכים לו, משא"כ המנורה היא וכליה זהב טהור ולא עוד אלא שנעשו כולם יחד עם המנורה מאותו ככר זהב כדפירש"י לכן לא כתיב כל כליה אלא כליה כי מגופה הם.

ואת לחם הפנים. פירש"י לחם הפנים על שם שהיו לו פנים לכאן ולכאן שהיה עשוי כמין תיבה פרוצה. י"ל רמז בדברי רש"י, הנה לחם הפנים היה סגולה לאמונה בד' ובתורתו ולהשראת השכינה בישראל כמו"ש בגמ' [מנחות כט.]. מלמד שמגביהין אותו לעולי רגלים ומראים להם לחם הפנים ואומר להם ראו חביבתכם לפני המקום, מאי חביבתכם כדברי יהושע בן לוי דא"ר יהושע בן לוי נס גדול נעשה בלחם הפנים סילוקו כסידורו שנאמר לשום לחם חם ביום הלקחו. ומאידך מצינו בלחם הפנים שהיה לו גם פנים אחרים וגורם לאפקרותא כמו"ש ויצא בן אשה ישראלית וגו', ואיתא בתו"כ ומביאו רש"י ויצא בן אשה ישראלית מהיכן יצא ר' לוי אמר מעולמו יצא ר' ברכיה אמר מפרשה שלמעלה יצא לגלג ואמר ביום השבת יערכנו דרך המלך לאכול פת חמה בכל יום שמא פת צוננת של ט' ימים וכו', נמצא שיש בזה גם פירצה ומקום להשעים לטעות ח"ו, וז"ש רש"י שהיו לו פנים לכאן ולכאן, שהיה עשוי כמין תיבה פרוצה.

ויבאו כל איש אשר נשאו לבו וכל אשר נדבה רוחו אותו הביאו את תרומת ה' וגו'. הראשונים פירשו בכמה אופנים את ההבדל בין נשאו לבו

ובין נדבה רוחו ועי' גם באוה"ח. ונראה לבאר נשאו לבו היינו כשאדם מקבל טובה מחבירו, וכן נשאו אותו להכיר טובה להמיטיב עמו, וכן כאן היו מבני ישראל שהרגישו חובת הכרת טובה להי"ת שנתן להם את הזכות להיות קרובים לשכינה שירדה לדור בתחתונים וע"כ הביאו תרומתם מתוך הרגשת חובה, ויש שלא הבינו עומק זה רק שהם נדיבי עם מטבעם ובראותם בנין המשכן לכבוד ולתפארת נדבה רוחם להשתתף ולקחת חלק בזה.

וכל אשר נדבה רוחו אותו הביאו את תרומת ד' וגו'. מן פסוק זה (כא) ואילך נכתב בזה אחר זה חמשה פעמים תיבת הביאו, הך חדא, בפ' כ"ב כל נדיב לב הביאו, בפ' כ"ג וערת תחשים הביאו, בפ' כ"ד ב' פעמים כל מרים תרומות כסף ונחשת הביאו, לכל מלאכת העבודה הביאו, ה' פעמים וטעמא בעי. וי"ל עפ"י מ"ש במדרש [שמו"ר פמ"ח ו'] אמר משה לפני הקב"ה כתבת כי יגנוב איש שור או שה וטבח או מכרו חמשה בקר ישלם תחת השור הרי הביאו ה' חו ונזם טבעת עגיל וכומז, ולפי"ז י"ל דמטעם שהביאו חמשה נכתב ה' פעמים הביאו.

ויבאו האנשים על הנשים וגו'. פירש"י עם הנשים וסמוכין אליהם, רבו בזה הפירושים, ובס' אגרא דכלה הקשה דהול"ל עם הנשים למה אמר על הנשים. ונ"ל לפרש אולי הכונה כי המשכן בא לכפרה על חטא העגל והנה האנשים גרמו לנשים חטא בזה שלקחו מהם תכשיטים והכשילו אותן במעשה ע"ז, לכן עתה באו האנשים לכפר על חטא הנשים אם כי היה בשוגג אבל כפרה בעי, וז"ש ויבאו האנשים על הנשים פי' לכפר על הנשים.

ויבאו האנשים על הנשים כל נדיב לב וגו'. אולי יש לפרש תיבת 'על' כי האנשים שבאו היו רבים יותר מן הנשים וכטעם [שמות יב ח] ואכלו את

הבשר בלילה הזה צלי אש ומצות על מררים יאכלוהו, כי הבשר והמצות מרובים והמרורים מועטים.

כל נדיב לב הביאו חח ונזם וטבעת וכומז. במדרש [שמו"ר פמ"ח ה'] בנזמים חטאו ובנזמים נתרצה להם וכו' אמר משה לפני הקב"ה כתבת כי יגנוב איש שור או שה וטבח או מכרו חמשה בקר ישלם תחת השור הרי הביאו ה' חח ונזם טבעת עגיל וכומז. כבר העירו המפרשים דעגיל לא כתיב הכא אלא בשלל מדין בפ' מטות הוא דכתיב, וצ"ל דמתרבה מן וכל כלי זהב ע"כ, י"ל רמז כ"ל כלי זהב בגימ' והעגיל.

פרשת פקודי

והמלאכה היתה דים לכל המלאכה לעשות אתה והותר. איתא במדרש [שמו"ר פנ"א ב'] נכנס משה אצל בצלאל ראה שהותר מן המשכן אמר לפני הקב"ה רבון העולם עשינו את מלאכת המשכן והותרנו מה נעשה בנותר אמר לו לך ועשה בהם משכן לעדות. ופירשו שציוה לו לעשות בית מדרש לתורה. ובמדרש הגדול פ' פקודי עה"פ והמלאכה היתה דים אמר משה לפני הקב"ה רבש"ע עשינו מלאכת המשכן מה נעשה במותר א"ל לך ועשה אותו מדרש למשכן היינו דכתיב ומשה יקח את האהל [לג ז] זה בית מדרשו של משה, וכן כתב בתרגום יונתן ומשה נסיבונן וטמירינון במשכן אולפן אורייתא דיליה וכו' והוה קרי ליה משכן בית אולפנא. וצ"ב הלא לא מצינו שבנה שם בית המדרש, וי"ל הכונה דממה שהותרו ישראל בנדבת המשכן כח זה נשאר לדורות שבכל מקום ובכל עת שבונים ביהמ"ד לתורה יש סייעתא דשמיא שיבאו נדיבי עם ויסייעו בממונם להשלים את הבנין, כל זאת ממה שהותרו במלאכת המשכן.

ואת האלף ושבע מאות וחמשה ושבעים עשה וויים לעמודים. במדרש [שמו"ר פנ"א י'] שכח באלף ושבע מאות וחמשה ושבעים שקל מה שעשה וויים לעמודים, התחיל יושב ומתמיה אמר עכשיו ישראל מוצאין ידיהם לאמר משה נטלן, מה עשה האיר הקב"ה עיניו וראה אותם עשויים וויים לעמודים וכו'. כל הענין תמוה היאך שכח משה רבינו ואביד ליה חושבנא בעבודת המשכן, ועוד למה אירע שכחה זו דייקא בווי העמודים ובסכום זה אלף שבע מאות וכו' הלא דבר הוא. וי"ל עפ"י מ"ש רבנו בחיי וז"ל, ואם תשכיל תמצא כי מפני שישראל חטאו בעוון העגל בה"א וא"ו שבשם הוא האש והקול [זוה"ק ח"א השמטות ר"ס ע"ב] זאת חקת התורה אשר צוה יי' בגין דלא אתחברו ו' בה' גרמו דסאיבו מקדשא וגרימו לון מותא, דהא מאן דאפריש לון גרים מותא לנפשיה עד דאתא פרה וכפרה על בנה, על כן ישראל שהיו שם מאות אלף הביאו שקלים לצורך האדנים שהם יסוד המשכן להיות להם כפרה על מה שחטאו בה"א, ואותם שהיו יתרים על שם מאות אלף שלא היה להם חלק באדנים עשו משקליהם וויים להיות להם כפרה על הוא"ו, וזהו שאמר עשה וויים לעמודים, והבן זה עכ"ד.

נמצא דהוויים היו עיקר התיקון שבמשכן על עון העגל, ויש ליתן רמז בכתוב ויק"ח מיד"ם ויצ"ר את"ו בחר"ט ויעשה"ו עג"ל מסכ"ה [שמות לב ד] עולה בגימ' אלף תשע"ה (אלף שבע מאות חמשה ושבעים) מכוון. והנה מעשה העגל גרם לשכחה כמו"ש בגמ' עירובין [נד.] אלמלי לא נשתברו לוחות הראשונות לא נשתכחה

תורה מישראל, ולכן דייקא בווי העמודים שהם תיקון לחטא זה פירוד הו"ו מה"א נפלה שכחה ואח"כ משנתקן אז נזכר.

בס' אמרי אמת למרן אדמו"ר מגור זצ"ל [פקודי תר"צ ובלקוטי יהודה] פירש דכשאוהזין באל"ף ב"ת אין יכולין לשכוח, כמו שמספרים מעשה מהבעש"ט ז"ל שנסע לאיזה מקום ונטלו ממנו כל המדריגות עד ששכח הכל והתחיל לצרף אות לאות של הא' ב' עד שנזכר הכל, כן היה כאן אצל משה רבינו ע"ה שהאיר הקב"ה עיניו באותיות התורה מן א' עד ת' וכשאחז משה רבינו בא"ב כמו"ש ואת האל"ף, עיי"ז נזכר, כל האותיות אלף בית גימל וכו' עם ה' אותיות מנצפ"ך בגימ' אלף תשע"ה ע"כ ודפח"ח. ראוי לציין שמקור חשבון זה הוא בס' הליקוטים לרמ"ד וואלי ח"א עמ' קפ"ו.

ויביאו את המשכן אל משה וגו'. במדרש [שמו"ר פנ"ב ב'] א"ר יוחנן ו' חדשים היה עוסק במשכן ג' חדשים עשאוהו וג' חדשים קפלוהו אעפ"כ היו מליצין אחריו ואומרים הרי נעשה לא היה משה אומר שישירה שכינתו אצלו והקב"ה נתכוון להעמיד המשכן בחדש שנולד בו יצחק אבינו, פ' שבניסן נולד יצחק. יש להבין מה ענין הקמת המשכן אצל יצחק אבינו, ולמה דייקא כשנולד יצחק ולא אברהם ויעקב.

ונראה לבאר הנה איתא בזה"ק [ח"ב קצ"ז ע"ב] תא חזי, הכא שארי לממני זהב בקדמיתא וכסף לבתר בגין דהאי חשבנא מתתא, אבל כד אתי לממני מחושבנא דרתיכא דלעילא, שארי לממני מימינא בקדמיתא ולבתר מן שמאלא, מנלן דכתיב [חגי ב ח] לי הכסף ולי הזהב, כסף בקדמיתא ולבתר הזהב, וברתיכא דלתתא שארו משמאלא ולבתר מימינא דכתיב זהב וכסף ונחשת, זהב בקדמיתא ולבתר כסף. הרי שמלאכת המשכן מושרשת מסוד הגבורה בחינת יצחק שהיא שמאלא.

ואיתא במדרש [שמו"ר פמ"ח ה'] אמר משה לפני הקב"ה כתבת כי יגנוב איש שור או שה וטבח או מכרו חמשה בקר ישלם תחת השור הרי הביאו ה' חח ונזם טבעת עגיל וכומז. וכן איתא שם [פ"ל ז] כי יגנוב איש שור או שה, לפי ששור גנבנו ועשינו עגל לפיכך ה' בקר שלמנו תחתיו שמתו תחתיו אבותינו במדבר. ופירש היפה תואר שנסתכלנו במרכבה כשירד ה' לסיני ושמטנו פני שור ובחרנו לנו לעשות מסכה כתבניתו ע"כ. והנה מבואר בדברי רבנו האריז"ל [לקוטי הש"ס - ליקוטים מספר עץ החיים] דע כי יש שני קליפות שהם נקראים שור וחמור, והנה שור הוא מצד שמאל שהוא קליפות עשו הרשע, וכן הוא עשו במילואי עי"ן שיי"ן וא"ו [בצירוף הג' תיבות] גימ' שור, והוא תמצית פני השור מהשמאל אשר בקדושה בסוד הכתוב ויצחק אהב את עשו ע"כ. ולפי"ז יש לומר דמכיון שבעשיית העגל פגמו במרכבה בגניבת פני שור שהוא קלי' עשו הרשע בחי' גבורה סטרא דשמאלא, ובכך היתה נגיעה ליצחק אבינו בסוד ויאהב יצחק את עשו כי הוא בחי' גבורה דקדושה, נמצא שפגמו בקדושת פחד יצחק, לפיכך בעשית המשכן שבא לכפר על חטא העגל המתין הקב"ה לחודש שנולד בו יצחק לשמחו.

ועיין רמב"ן פ' כי תשא [שמות לב א] ד"ה אשר ילכו לפנינו וז"ל, והנה במעשה המרכבה אמר פני שור מהשמאל לארבעתם [יחזקאל א, ו] ולכן חשב אהרן כי המחרב יורה דרך מקום החרבן כי שם כחו הגדול, ובהיותם עובדים שם לאל יערה רוח ממרום כאשר נאצל על משה, וזהו שאמר חג לה' מחר, שיהיו העבודות והזבחים

לשם המיוחד להפיק רצון ממנו אל בעל הצורה, כי בהיותה לפנייהם יכוננו אל ענינה עכ"ל, וביאור סוד הדברים גילה לנו רבינו הר"ר יהונתן בס' יערות דבש [ח"ב דרוש ח'] עיי"ש, הובא לעיל פ' כי תשא [לב ד] עה"פ ויאמרו אלה וכו'.

פרשת שיקלים

כי תשא את ראש בני ישראל לפקודיהם ונתנו איש כופר נפשו. י"ל רמז, הנה ע"י נתינת צדקה לטובת נשמה שכבר אינה בעולם יש לה עליה כנודע. וז"ש כי תשא היינו כשתחפוץ להעלות את ראש בני ישראל לפקודיהם, אחרי שכבר נפקד מקומו והלך לעולמו, ונתנו איש כופר נפשו. ובזה י"ל דברי המדרש נתחומא [תשא ג], כי תשא אמר משה לפני הקב"ה רבש"ע משאני מת אין אני נזכר, א"ל הקב"ה חייך כשם שאתה עומד עכשיו ונותן להם פרשת שקלים ואתה זוקף את ראשן, כך בכל שנה שנה שקוראין אותה לפני כאלו אתה עומד שם באותה שעה וזוקף את ראשן, מנין ממה שקראו בענין וידבר ה' אל משה לאמר כי תשא את ראש, והוא על דרך הנ"ל והיינו שבכל עת נתינת השקלים גורמים עליה למשה רבינו רעיא מהימנא.

כי תשא את ראש וגו'. פירש"י לשון קבלה, כשתחפוץ לקבל סכום מנינם לדעת כמה הם אל תמנם לגלגולת אלא יתנו כל אחד מחצית השקל וכו'. ותמוה למה הוציא הכתוב מפשוטו, והרי שפיר שייך כאן לשון נשיאת ראש היינו הרמה וכן כתיב בכ"מ נשא את ראש, ובמדרש כן פירשוהו לשון נשיאה והרמה, כי פקידת מנינם הוא ג"כ ע"י נשיאת ראש כל אחד ואחד. ועוד צ"ב למה האריך לפרש כשתחפוץ לקבל סכום מנינם וכו' אל תמנם לגלגולת, הרי פשוט הוא ומבואר בכתוב דלא ימנם אלא ע"י מחצית השקל כדי שלא יהיה בהם נגף וזיל קרי בי רב הוא.

וי"ל הכונה תשלון משא, והנה כאן מצינו הדרכה למשה רבינו ולכל מנהיגי הדורות היאך ינהגו ויוכלו לקבל ולסבול את משא העם שהוא באמת משא כבד מאד, וכמו"ש משה בפ' בהעלתך [במדבר יא יא] ולמה לא מצאתי חן בעיניך לשום את משא כל העם הזה עלי האנכי הריתי את כל העם הזה וכו' כאשר ישא האמן את היונק וכו' לא אוכל לבדי שאת את כל העם הזה וכו'. ובגמ' [סנהדרין ח.] אמרו אזהרה לדיין שיסבול את הציבור עיי"ש. ואמנם אם יביט המנהיג אך על רוב העם ומספר גלגולות בלבד יראה בעיניו משא כבד מאד, אבל באמת אין עם בני ישראל מנין ומספר גרידא אלא כל אחד הוא עולם בפני עצמו, וכאשר נכיר מעלותיו וטובו נראה שאינו כבד כ"כ. והנה כדי להכיר פנימיות האדם צריך שיתן נפשו מתוכו ויוכיח נדבת לבו, ועי"ז ניכרים מדותיו ודרך הנהגתו עם הבריות.

וז"ש כי תשא את ראש בני ישראל לפקודיהם, פ"י כאשר תרצה לשאת אותם, אבל יקשה עליך מפאת פקודיהם היינו כי רבים הם, אזי ונתנו איש כופר נפשו, ועי"י נתינה זו יוכר פנימיות נפשו כי טוב הוא, ואז לא יהיה נגף בפקוד אותם, פ"י לא יהיה מספרם הרב לנגף ומכשול. וזה שפירש"י כי תשא לשון קבלה כלומר כשתחפוץ לקבלם מתוך אהבה ולשאת משא העם על שכמך, העצה לזה היא אל תמנם לגלגולת, פ"י לא תמנם רק למספר גלגלתם כי אז יכבד עליך מספר העם, רק ונתנו איש כופר נפשו, ועי"ז תדע כי יש בו נפש יקרה ומדות טובות, ואז יקל עליך המשא ויכולת עמוד.

פרשת ויקהל

ויקהל משה את כל עדת וגו'. שמעתי מאחי אדוני מורי ורבי שליט"א [מהרצ"ה מזידיטשוב] שפירש 'עדת' מלשון 'עדי', שהוא עדיים מהר חורב וכו', ואיני זוכר יותר. ובפשט נראה לי שמצות שבת מחזיר להם העדי שהתנצלו כנודע מדברי האר"י (פע"ח שער השבת פ"ח) על ישמח משה במתנת חלקו, ע"כ אמר להם במצות שבת ויקהל משה את כל עדת היינו העדי ויאמר אליהם וכו'. (תפלה למשה-סאמבור) (כ"כ גם באגד"כ בפרשתו ע"י"ש)

ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קדש. להבין תעשה מאליו משמע, גם יתור תיבת לך, נ"ל עפ"י מה דפסק בש"ע או"ח סי' ר"צ ס"ב] דאיתן בני אדם העוסקים במלאכה בימי החול, יהיה שבת רוב עסקם בתורה, והתלמידי חכמים העוסקים בתורה בימי החול ומלאכתן נעשית על ידי אחרים, יתענגו בשבת יותר באכילה ושתיה. וכבר ידוע שרז"ל כינו תענוג הגשמי דאכילה ושתיה דשבת ויו"ט בתיבת לך, כנודע מפלוגתת רבי אליעזר ורבי יהושע גבי יום טוב כולו ליי"א או כולו לך, ומר סבר חציו וכו' [פסחים סח ע"ב]. ובזה ידוקדק הפסוק ששת ימים תעשה המלאכה ר"ל אם ששת ימי החול תעשה המלאכה מאליה ואתה תעסוק בתורה, אזי ביום השביעי יהיה לך קדוש, ר"ל יהיו תענוגים הנקרא לך קדש, ותעסקו בתענוג ותקבלו שכר טוב על זה, מה שאין כן אם אתם לבדכם בעצמכם תעשו מלאכת ימי החול, והבן (אגרא דכלה)

פרשת פקודי

ולא יכול משה לבוא אל אהל מועד. וכתב רש"י ז"ל ולא יכול משה וכתוב אחד אומר ובבוא משה, בא הכתוב השלישי ויכירע ביניהם כי שכן עליו הענין וגו', יש לתת טעם מדוע נכתב ככה להביא הכתוב השלישי רק בגמר מלאכת המשכן.

ונראה לפרש עפ"י דברי הרב הקדוש ר"צ מדידיטשוב זצלה"ה כי ידוע שהי"ג מדות שהתורה נדרשת בהן מכוונים נגד הי"ג מדות של רחמים, והנה שני כתובים המכחישים זה את זה הוא מדת 'ונקה' וכתוב א' אומר 'לא ינקה', ודרשינן בגמ' מנקה הוא לשבים ואינו מנקה לשאינם שבים. ואמר הוא ז"ל כי פסוק 'מי אל כמון' שבמיכה ג"כ מכוון אל הי"ג מדות ושם נגד 'ונקה' נכתב 'מימי קדם' שרומז לתשובה שקדמה לעולם והוא הכתוב השלישי שמכריע בין ונקה ללא ינקה, וזהו 'וכאן' שני כתובים המכחישים וכו'. (מונב באריכות בספה"ק בני יששכר תמוז אב מאמר ג אות ז)

ובזה יתפרשו דברי רש"י ז"ל, כי רש"י ז"ל פירש שהמשכן נקרא משכן העדות שהוא עדות לישראל שכיפר להם על מעשה העגל שהרי השרה שכינתו ביניהם, לזאת בגמר מלאכת המשכן אחר שכתוב וכבוד ה' מלא את המשכן שהשרה שכינתו ביניהם שהוא עדות שכיפר להם נכתבו שני כתובים כאן, להצריך הכתוב השלישי להכריע ביניהם, כמו ב"ג מדות כנ"ל שבא הכתוב השלישי של מימי קדם וגו'

בחינת משה, אעפ"כ בכל שנה בפרשת שקלים יש התעוררות הדעת מבחינת משה, והוא נקרא זקיפת ראש בני ישראל כנ"ל, הבן הדברים (בני יששכר מאמר ב דרוש ח)

כונת מחצית השקל שבאחד באדר משמיעין עליו. ויהי משמיעין פירוש קבוצ כטעם וישמע שאל את העם, שכיון שכל אחד נותן רק מחצית השקל צריך לקבוצ כדי להשלים שקל שלם ולא יתגאה העשירי על הדל, ולטעם זה נאמר במצות שקלים העשירי לא ירבה והדל וגו' לתת את תרומת ה' ליתן כל הרוממות לה' לבדו, הרחמים והרוממות לחי עולמים. (בני שלשים)

באחד באדר משמיעין על השקלים ועל הכלאים. י"ל עפ"מ"ש בספרים ענין מחצית השקל ולא שקל שלם, הרמז התחברות ואחדות, שהאדם לעצמו הוא רק חצי ואינו שלם אלא בהתחברות עם אחרים, אבל צריך להיזהר מאוד בכלאים שלא להתחבר עם רשעים, והתחברות כזאת עם הערר רב גרם לעגל, לכן השמיעו על הב' דברים אלו והוא לכפרת חטא העגל.

ובזה הכשילו פיו של המן הרשע שאמר ישנו עם אחד מפוזר ומפורד בין העמים שהוא התכוין לרעה ובאמת הוא לשבחן של ישראל שהם עם אחד פ"י שמתחברין ביחד כאיש אחד ואעפ"י שהם מפוזר ומפורד בין העמים אינם מתחברין עם העמים אלא שומרים את דתיהם. (תפוחי חיים)

דרושי לפורים ולסיום ספר שימות [מספר אטיב אברהם]

רבינו ע"ה ברמז באמרו ודי זהב, ודרשו חז"ל (ברכות לב). כסף וזהב שהרביית להם עד שאמרו די גרם להם וכו', משל לאדם אחד שהיה לו בן הרחיצו וסכו האכילו והשקהו ותלה לו כיס על צוארו והושיבו על פתח כו' מה יעשה אותו הבן שלא יחטא, ממילא לפי טענת משה רבינו אין בהם אשמה כלל. ובזה י"ל ג"כ מה ששמו המן שנפל הפור דוקא על חודש שמת משה כי בזה חשב שנחלש טענת משה הנ"ל ולא תופר עצתו. ויש עוד להרחיב הדברים עפ"י מ"ש המפרשים שהמן אמר לעבדם בעי"ן וזיף לכתוב באל"ף כי ידוע יש לומר שלכן ביקש לעבדם כלומר שכל העם יהיו עבדים ושפחות בבתי גוים וא"כ בע"כ יתערבובם ויזנחו אמונתם, אבל גם בזה טעה והראיה כשהיו עבדים במצרים הוציאם משה רבינו בזכות גם נעול ולא עזבו אמונתם.

וזה שאמרה אסתר ואלו לעבדים לעפחות נמכרנו החרשתי, פירוש כי היינו עומדים בנסיון ולא היה משפיע על אמונתנו אפילו אם ישאו לנשים וראיה ממני שאני אשת המלך ובכ"ז אני שומרת על אמונתי ושקר ענה המן גם בזה וכ"ש שכתב לאבד.

וזהו סיום ספר שמות הנקרא ספר הגאולה כי ענן ה' על המשכן ואש תהיה לילה בו לעיני כל בית ישראל בכל מסעיהם, פירוש אפילו בגלות הדומה ללילה ומעים ונודדים מגולה לגולה מפורדים ומפורדים בכל זאת ענן ה' לעיני כל בית ישראל ואמר 'בית'רמז לנשים צדקניות כדכיתב כה תאמר לבית יעקב אלו הנשים ולא נתערבו בין הגוים.

כי ענן ה' על המשכן יומם ואש תהיה לילה בו לעיני כל בית ישראל בכל מסעיהם. יש לקשר עם הכתוב במגילת אסתר ויאמר המן ישנו עם אחד מפוזר ומפורד בין העמים ואת דתי המלך אינם עושים וגו' (אסתר ג ח), לכאורה נראה בטענת המן סתירה דאם הוא עם אחד אינו מפורד. וי"ל כי המן טען טענת השטן על איוב, השטן טען החנם ירא איוב אלקים הלא אתה שכת בעדו וגו' מעשי ידיו ברכת וגו' ואולם שלח נא ידך וגע בכל אשר לו אם לא על פניך יברכך (איוב א יא), וכן על זה הדרך טען המן הרשע שכל יחוסו וקיומו של העם הזה הוא בשביל שהם אחד, כלומר שאינם מתערבים עם שאר האומות אלא מחזיקים עצמם בדד והקב"ה שולח להם ברכות לכן ישנו יש לו יישות וקיום ומקיימים את דתי המלך מלכו של עולם ואין זו גדולה, אבל אם היו נודדים מפוזרים ומפורדים בין העמים אזי יתערבו בגוים וילמדו מעשייהם ואת דתי המלך מלכו של עולם לא היו עושים, וכמו שהבאנו דברי ספה"ק שפירשו דברי בלעם הרשע (במדבר כג ט) הן עם לבדד ישכון ובגוים לא יתחשב, פירוש אם בני"י יושבים לבד בדד ואינם מתערבים בין הגוים אז ישכון במנוחה ואין אומה ולשון יכולה לשלוט בהן, אבל אם ובגוים שמתערבים עמהם וילמדו מעשייהם אז לא יתחשב לא יתקיימו.

ובזה מובן מ"ש חז"ל (מגילה יג) לית דידע לישנא בישא כהמן, כי תפס לשון השטן ממש וכן עצתו ממש כעצת בלעם הרשע בעל לישנא בישא כמ"ש איעצך וגו', אבל באמת עפרא לפומיה דההוא רשע וכבר הכה על קדקדו משה

הרה"ק רבי יצחק אייזיק אייבנשטיין זי"ע מספרד
[אביו של רבינו שר בית הזוהר רבי צבי הירש מזידיטשוב זיע"א]

את פרטי הענין והביע תקותו שיעלה בידו לחתיר את הפקעת שבחשבון הסמבטון, הסוחר שלא היה לו ברירה הסכים למסור לידו רבנו, למרביט הפלא הצליח רבנו שהיה בקי גם בחכמת חשבון מבלי להוציא את מעוניותיו החוצה כדרך שהצניע לכת בכל דרכיו לישוב את ההדורים ורובני סכפית חמורה זו, הסוחר שילם לו בעד מלאכתו במנה יפה שהיה השתחרר מן הדחקות שרצצה עליו, ומאז נתפרסם רבנו כחכם בתורת החשבון ושמו הלך לפניו למרחקים עד שרבים מן הפריצים היו מביאים לפניו לבר לבחון חקשה בעיניהם והוא הצליח לסדר כל ענין על בוריו הצלחה גוררת הצלחה, כיון שהשליט נתן חסן בעיני אדוני הפריצים הגיע לו אחד מן הפריצים את הכית מסך הדרכים היינו לקבל דמי מעבר מכל עגלה העומדת לעבור בשטח זה, רבנו שהיה מתמיד גדול מנעו מלמסוק בעצמו בעבודה זו אלא הפקיד בידו איש מהימן וזו הגיעה עליו לגבות את מסך המלא מכל מי שאינו ברית, אך כל היה מושך בעגלה ישלח אליו לתלות על קנקנו שמעני הוא ואין ידו משת על שם את המסך והוא ינהג עוד לפנים משורת הדין, ורבנו ולא רק ששחרר מן המסך אלא עוד טרח עבורם להאמילם ולהשקותם ונתן להם נדבה בעין יפה, הקול יצא בסביבה ורבים מן העניים והאביונים עקפו במסעם כמה וכמה דרכים ושבילים והגיעו לכפר ספיין כדי לרעות שם באכילה ושיטת בתוספת נדבה הגונה ולא היה יחודי שנכנס רכב לבית רבנו ולא יצא שבע, (הנחלה קדישא - אדר)

חמשה בנים צדיקים גדולי עולם העמיד רבינו, וכתב בספר 'עשר קדושות' שזוג' הרבנית הינדא ע"ה היתה צדיקת גדולה, ובכל פעם שבעלה עשה תשובה וצוה עמדה אף היא בלילה וישבה על הארץ ואמרה תיקון חצות היום והציקה מאד אף ה' הקדושים אף בהיותם קטנים, והושיבם אצלה על הארץ ובכן זכתה שחומשת בבניה נעשו ארזי הלבנון אדירי התורה ובעלי עבודה, ומפורסם הדבר אשר פעם שאל רבינו את הרבנית באיזה זכות נעלה חשמינו, וענתה ואמרה "מלסלס נעלה" (במדבר כ"ט) והוא נוטריקון חמשת בניהם הצדיקים בערישי מלשינו [מזרישבו] מ'לש' [מסאמבור] ס'ענדר [מקאמרא] ל'יפא [מסאמבור] ה'רש' [מזרישבו].

רבנו נתבקש לישיבה של מעלה ביום א' אדר תק"ס לפ"ק

ביום שב"ק שצינת החורף היתה בעיצומה נעצרה ליד בית עגלה ובה שתי בנות ישראל רכות בשנים ששבו בידי פריץ אחר מפריצי פולין כמנות ערובת חלום בשני נפע ע"י אביהן כשכר חיה עובר בית המגוה, החוב הגיע למאות והזבנים סכסכו בימים ההם, לשאלת רבנו סיפרו לו שתי הבנות בבכי מדוע ומה גורלן ושלקחו למשכונן אביהן כמשיכון בעד חובו, נכמרו רחמי רבנו ועזר והחליט לפדותן כל בן מחיר, כיון שהיה שבת ונבצר ממנו לעשות חצו הלך אל זקן הכפר והביא עמו את פרתו למשכנה אצלו ובכח והתחנן לפניו לעמוד ליימנו אצל הפריץ ולהעיד לפניו שיקיים את ההתחייבות המפורשת לסלק לו במוצאי שב"ק את כל החוב של ההוכרח בא הבנות השביות, והואל וזן הכפר ידע את וישור של רבנו נענה לו להיות ערב בעדו לפני הפריץ, ואכן רבנו קיים את הבטחתו לאחר השבת הוציא למכירה את מעט התבואה שבאסמו וקאת כל הסחורה שבחנותו ואף את פרתו המעולה הממושכנת בצעם השבת עד שנאצר בידו סכום ממוק כערך החוב ולבנות נקרא דהור, לא זו אף זו שרבנו וזוגתו קבלו על עצמם להחזיק את שתי הבנות בביתם מאחר שהגעיק אליהם השמועה שאביהן מות אותה ימנו מעמדת נפש, היו שתי הבנות יושבות בבית רבנו עד שהגיעו לפרקן ורבנו השיא אותן אהן נתן להן דגוניות ראויות להתכבד, מאחר מעשה פדיון השביות שעלה לו בממון רב בתנשוש להם עד ככר חלש דמיון, באות הימים בא אורח לבית ולא היה להם "אפי" במה לכבדו, רבנו וזוגתו הצטערו מאד ע"י שאין בידם לקיים וצוה הכנסת אורחים, מה עשתה הדקדקית הלכה אצל שכנתה והשאלה מננסת קצת מונויות והתקניה סעודה לאורה, כשנפדר מהם האורח בירך את כל בית שיהיו עדיין תשובי! בנים שיזכו להוליד בנים ת"ח ויר"ש שיהיו למאורות בישראל, ואכן נתקיימה ברכתו במלואה שזכו לחמשה ארזים גדולים בתורה ויר"ש, זכו רק לבנים קטנים זכו אלא בזכות מצות פדיון שבויים שקיימו, ואף כספם הושבם להם ותוך מון קצר חזרו לעמדם המנובדת כמקודם, ושוב ע"י מעשה מופלא לא יצאו ימים מרובים וסוחר אחד עשיר מופלא קנה יער גדול בסיבות הכפר ספרין והיה לו "מח"ס מפ"ס מסובב שכל רואי החשבון בסיביל לא הביא את אר"ם ידויהם וגורליהם, כשהגיעה השמועה לרבנו הציע להמציא לפניו

רבינו נולד בכפר ספרין [גליציה] לאביו הרב ר' צבי זצ"ל בן הרה"צ מ"ה אלכסנדר דן הרב הגדול מ"ה ר' צבי חנוך הגאון בעל תוס' יו"ט זצ"ל, רבנו נחבא אל הכלים כמי לחיות והוצעו לכת בתורה ובדרך ארץ, הוא היה י"ש דן נוהג במצוות ופועל צדק בסתר, וכגודל צדקתו כן גודל למדנותו כשם שהיה צדיק נסתר כך היה למדן נסתר, אפי' קרוביו ומוקרוביו לא ידעו שהוא בקי בע"פ ממש בששה סדרים ובארבעת חלקי השו"ע, אין צורך לומר שלא ביקש כתר הרהנות לעצמו ולא עשה את התורה קידום לחפשו כפי אם התפרנס ממסחר כשר ועסק בתורה ולשם ה'.

רבנו היה מחסידיו הר"ק החוזה מלובלין ז"ע אשר בנבואו לרבי
הן גם הוא ובגדי לן בשבת ככל תלמידיו הק' ז"ע, ובנו הר"ק
ר' צבי הירש מדיזשיטשוב אמר עליו "אחר חלא בר חמרא דבאב'
(חולין קה) ובספר 'עטרת זקנים' כותב, שמעתי מהחסיד המופלא
מו"ה יוסף שו"ר מגליצא שהיה נוסע להרה"ק מו"ה רבי יצחק
אייזיק מדיזשיטשוב, ושקע שמה בבחי' חן האבן הערעס פן
רבי'ן כוונתו היה על דודו הר"ק ר' צבי הירש מדיזשיטשוב ז"ע
שישב בבית הר"ק ר' יצחק אייזיק הנ"ל שהיה לו ר' מידות
טובות, א' שלא אכל שום סעודה בלא אורח וכשלא היה לו אורח
היה מתענה ולא אכל. ב' שלא היה אוכל בפועל עם עד שחידש
איזה חידוש דאורייתא, ובכל שלחן היה מוכרח להיות דברי תורה,
ומתחילתו ביני ללמוד תורה, שכל יום יגיד בסעודה אבדו מבני
איזה דבר תורה. ג' שלא היה כל ימיו משום אדם קו לשבח והן
לגנאי ח"ו, וסיים בנו רבינו שהיה מילל לגנאי אקנען מיר אויך
אלב לשבח אקנען מיר גיט אויספירן, (מילל אל לבדן בגנותו הולת גם
תנתי יכילום אבל אל לבדן גם בשבח הולת וז איננו יכילום לעשות כמרחוק).

רבנו החזיק יחד עם זוגות הרבנית בית מציגה ותחנות מכולת רענדר
מהם היה מפיץ לפרנסתו בצמצום ובכל זאת היה מכניס אורחים
גדול עיין לעיל שלא היה מיסב לסעודה אם לא היה לו אורח על
סעודתו ועניים היו תמיד בני ביתו וקיים את מצות הצדקה למעלה
מכפי יכלתו.

במיוחד היה מתמסר בכל כוחו למען המצוה הגדולה של פדיון שבויים, פעם אחת זימנה לו ההשגחה מצות פדיון שבויים וקיימה בכל מאדו עד כדי הפקרת כל רכושו ממש ומעשה שהיה כך היה,

יְהוֹשֻׁעַ מִעֵינֹתָיִךְ חוֹצֵה

מהנעטה ונשימע ב"מבוך בני טלטיים"

סיידור האר"י - ר' אשיר

עם הגהות מבת"י "עטרת צבי" ו"בני שלטיים"

בימים אלו מתבשרים אנו על הופעתו מחדש של הסידור הק' סידור כוונות האר"ז לר' אשר, הסידור הלקו נתקן בידי המקובל האלקי רבי אשר מרגליות ממעוזו מחכמי קלויז בראד תלמידו של הר"ק ר' חיים צאנזער ראש החבראי דחכמי בראד, ונדפס פהם אחת בשנת תקמ"ח, הסידור מיוסד על פי הסידור הראשון שנדפס עם כוונות האר"ז ל בזאלקאווי בשנת תקמ"א, וכן על פי כתי' סידור הכוונות לרבי שבת' מראסקוב מבני היכלא של הבעש"ט ז"ל, וכאשר העיר ד' את רוחו יגע לברור ולתקן הצריך תיקון ועוד הוסיף עליו דרושים מכתבי האר"ז ל ספר עץ חיים, פרי עץ חיים, שער היחודים, ומשנת חסידים, וזה שמו לעולם בפי כל יסידור ר' אשר.

זכה המחבר שסידורו נתקבל בחבה אצל גדולי המקובלים, רבותינו הק' תלמידי הבעש"ט קבעו בו את תפלתם וצוקו לחשם והיה חביב עליהם ביותר, על אף שהיו מתפללים גם בסידור ר' שבת, אך מעלה יש בסידור זה משום סידורו הנכון בדרך קצרה וכמעט נקי משגיאות.

הסידור שלפנינו הוא סידור ר' אשר ישן נושן ומעוטר בחלקו (חלק שני) סביבותיו בכת"י מהגהות והוספות של רבינו בעל עטרת צבי מזידיטשוב, אם כי ניכר בבירור מתוך הכת"י שלשה סוגי כתב, ולפעמים טיבן של ההגהות ומראיהן שונות זו מזו, כנראה שהסידור היה במשך הדורות בידי כמה צדיקים קדושי

עליונים זולת רבינו העטרת צבי ואולי גם בדור שלפניו, אך רובן של ההגהות מתנבאין בסגנון אחד והם מיוחסים לרבינו העט"צ, ולכן נקראים ההגהות על שם ספרו הק' הגהות עטרת צבי, הסידור הגיע לידי נכד רבינו ה"ה והגה"צ מו"ה יצחק אייזיק אייכנשטיין זצ"ל אבד"ק קיוויאט, הוא טרח ויגע במסירתו עצומה עשרות שנים לפענח את כתב הקודש שהיה קשה ומוטוש ב"מ ועלתה בידו להעתיק כמעט את כל הכת"י בשלמותו כי עז חפצו כל ימיו להדפיס ולהפיץ אורו בעולם, אך לא עלתה בידו להוציא מפעלו לאור בחייו תנצ"ה והעמוד לו זכות וקצנו רבנו הק' זיע"א, הגה"צ הנ"ל עשה מלאכתו בדיקנות מפליאה הפך בה והפך בה והגיה כל שורה ואות עד לאחת ובזכותו נותר לנו לפליטה גדולה, ועכשיו נדפסו בסידור הלז דבר דבור עז אופניו.

נוסף על זאת הגיע לידי המכון כתב יד קודש
ההגותני של הר"ק אדמ"ר רבי יהוסף מאקאסאן
זצוק"ל בעל עני שלשים, על סידור ר' אשר, תוכן
הגהות אלו הוא תיקוני טעויות בסדר הכוונות וכיו"ב,
אלה היו כתובים על סידור ר' אשר שהיה ברשותו,
הקובץ הועתק ע"י החסיד מו"ה דוד פלעלברבוים
ע"ה, ומפסל לראשונה בסידור הנוכחי.

לשעז תורה

מתוך ספר 'לטיז' תורה' על כפל לטינות בתורה
מאת ב"ק אדמו"ר טרליט"א

וּמִשְׁחַת אֶת מִזְבֵּחַ הָעֹלָה וְכו' וְהִיא הַמִּזְבֵּחַ קֹדֶשׁ קִדְשִׁים: רמב"ן, בעבור שיקריבו בו גם קדשי הקדשים אמר בו כן, אף על פי שהיה בחצר, ואמר גם במשכן (טו) והיא קדש, כי לא נקרא קדש קדשים רק מקום משכן הארון, כמו שנאמר (כו) והבדילה הפרכת לכל בין הקדש ובין קדש הקדשים. ויתכן שאמר במזבח קדש קדשים בעבור שיקדש^א, כמו שאמר והיה המזבח קדש קדשים כל הנוגע במזבח (כט לו)^ב.

א. כלומר קדש קדשים הוא קדש המשפיע מקדושתו על קדשים אחרים.

[illegible]

נכון זה כתב במשך חכמה, לעיל (כ"ט ז') פירש כל הנוגע במזבח יקדש, שמוקדש פסולים ליקרב, אבל קרביו לו בדמיון קרבן המזבח שמוקדש את ישראל לו (הערה כ"ח) את שנינו אריו לו וקדש, שמוקדש קמציים שלא נתקדשו בכלל, אמנם לו שרת ומזבח פמיי מוקדש אף שנינו אריו לו כדמור (כ"ט ז') יעו"ש, לכן המזבח (העולה) הוא קדש לקדשים, את השר דלא קדשי כמו קמציים שלא נתקדשו בכלל אינם קדושים עליו ודוק, אבל בשאר כלי המשכן כתב והיה שרת שמוקדש אף מ שנינו אריו לו כקמציים שלא נתקדשו בכלל.

[illegible]

בינה לעיתים

ד' פרשיות בנגד האבות

שקלים, זכור, פרה, החודש. "ל נגד ג' מדות של האבות, 'שקלים' נגד אברהם, צדקה וגמ"ח, 'זכור' נגד יצחק וה' כאשר ירים משה את ידו וגבר 'ישראל והיינו תפילה, 'פרה' היינו משבוע שנים חוק וטהרה, נגד יעקב כמ"ש (בראשית כח כא) ושבת"י בשלום לא בית אבי וה' ה' לי אלקים, ותשובה ופדיון וצדקה מעבירי כח את רע הגזירה, וזוכים להחודש של גאולה ותחלתה, ולפי סדר האבות תבנום. (תפוחי חיים)